

RAAP-NOTITIE 1566

Plangebied Prinsenhof

Gemeente Leidschendam-Voorburg

**Archeologisch vooronderzoek: aanvullend
booronderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Leidschendam-Voorburg

Titel: Plangebied Prinsenhof, gemeente Leidschendam-Voorburg; archeologisch
vooronderzoek: aanvullend booronderzoek

Status: eindversie

Datum: maart 2006

Auteur: *Y.E.M. Henk*

Bestandsnaam: N01566-LEPH2.qxd

Projectcode: LEPH2

Projectleider: Y.E.M. Henk

Projectmedewerker: drs. B. Jansen

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 13509

Autorisatie: drs. B. Jansen

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2006

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Leidschendam-Voorburg heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 22 februari 2006 een aanvullend booronderzoek uitgevoerd in verband met geplande bouwwerkzaamheden aan de Gravin Juliana van Stolberglaan in de wijk Prinsenhof in de gemeente Leidschendam-Voorburg. Doel van dit onderzoek was om de archeologische potentie van een tijdens het karterend booronderzoek (Henk, 2005) aangetroffen bodemhorizont in de top van het oude duinzand vast te stellen, en van eventueel aanwezige archeologische resten, voorzover mogelijk, de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging vast te stellen.

Tijdens het karterend booronderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Leidschendam-Voorburg heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 22 februari 2006 een aanvullend booronderzoek uitgevoerd in verband met geplande bouwwerkzaamheden aan de Gravin Juliana van Stolberglaan in de wijk Prinsenhof in de gemeente Leidschendam-Voorburg. Doel van dit onderzoek was om de archeologische potentie van een tijdens het inventariserend booronderzoek aangetroffen bodemhorizont in de top van de Oude Duinafzettingen nader vast te stellen en van eventueel aanwezige archeologische resten, voor zover mogelijk, de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan vast te stellen.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 665 m²) ligt in het noordwestkwadrant van het kruispunt van de Gravin Juliana van Stolberglaan en de Dillenburgsingel (figuur 1). Het plangebied betreft deelgebied I uit het karterend booronderzoek (Henk, 2005). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 30G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 87.616/456.979. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als stoep en parkeerplaats.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een aanvullend booronderzoek. Voor de resultaten van het bureauonderzoek en het karterend booronderzoek van het plangebied Prinsenhof wordt verwezen naar RAAP-notitie 1408 (Henk, 2005). In hoofdstuk 2 van onderhavige notitie wordt hiervan een samenvatting gegeven.

Het booronderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Resultaten inventariserend onderzoek

2.1 Methoden

Het inventariserend onderzoek bestond uit een bureau- en een karterend booronderzoek. Het bureauonderzoek is uitgevoerd om na te gaan of er al archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. Deze verwachting is door middel van het karterende booronderzoek in het veld getoetst.

2.2 Resultaten

Het plangebied ligt in een zone met afwisselend veen op oud strandzand en oud duinzand op oud strandzand (NITG-TNO, 1997: code 10 en code 3). Het veen is bedekt door (oud) duinzand, al dan niet opgebracht. Op basis van de geologische informatie kan gesteld worden dat het plangebied bestaat uit een afwisseling van strandwallen, al dan niet met vervlakte duinen (Stiboka, 1977: code 3K28) en ingesloten strandvlakte bedekt met veen (Stiboka, 1977: code 2M40a). Uit de directe nabijheid van het plangebied is een aantal vindplaatsen uit het Neolithicum bekend (ARCHIS-waarnemingsnummers 24231 t/m 24234, 49836, 45533; figuur 1). Het gaat hierbij onder meer om een nederzetting uit de Vlaardingencultuur die in de jaren 60 van de 20e eeuw in de wijk Prinsenhof, onmiddellijk ten zuidwesten van het plangebied, is opgegraven door de universiteit Leiden (Glasbergen e.a., 1967).

Het veldwerk bevestigde in grote lijnen het beeld dat tijdens het bureauonderzoek ontstond. De bovengrond in het plangebied leek verstoord door egalisering van het oorspronkelijke reliëf (tot maximaal 185 cm -Mv), hoewel dit in deelgebied I, het huidige plangebied, niet het geval was. De verstoring heeft hier een maximale diepte van 55 cm -Mv. In 2 boringen in deelgebied I, in het zuidoosten (boringen 9 en 11; zie figuur 1), is op een diepte van circa 140 cm -Mv een humeus niveau aangetroffen dat geïnterpreteerd is als duinvaaggrond. Dit humeuze niveau kan een restant van een oud loopvlak betreffen en is in beide boringen bemonsterd. Na het nat zeven van de monsters bleken ze sporen van houtskool te bevatten. Op basis van de aanwezigheid van dit mogelijke oude loopvlak, gecombineerd met bovenstaande archeologische en geologische informatie is een aanvullend booronderzoek aanbevolen.

3 Aanvullend booronderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het aanvullende booronderzoek zijn 5 boringen verricht. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet dusdanig ten opzichte van de 3 boringen uit het inventariserend onderzoek die binnen de begrenzing van het plangebied vallen, dat het plangebied optimaal bestreken wordt. In de omgeving van boring 9 is geen verder onderzoek gedaan. Volgens informatie van dhr. Van Rijn van de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn op deze locatie olietanks begraven geweest, waardoor het natuurlijke bodemprofiel hier ter plaatse diepgravend verstoord is.

Er is geboord tot maximaal 200 cm -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 12 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden).

Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). De top van het oude duinzand en het op een dieper niveau aanwezige humeuze niveau zijn bemonsterd. Deze monsters zijn nat gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Boringen 9, 10 en 11 uit het inventariserende veldonderzoek zijn op basis van de nu beschikbare informatie geherinterpreteerd. De op basis hiervan verkregen gegevens worden bij de bespreking van de resultaten meegenomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De 2 belangrijkste conclusies uit het inventariserend veldonderzoek zijn ten eerste dat de bovengrond in het plangebied verstoord was tot een diepte van circa 55 cm -Mv, en ten tweede dat zich in 2 boringen in deelgebied I op een diepte van circa 140 cm -Mv een mogelijk oud loopvlak bevindt.

Tijdens het karterende booronderzoek bleek dat de verstoring van de bovengrond in het plangebied redelijk overeenkomt met wat op basis van het voorafgaande veldwerk verwacht werd (maximaal circa 50 cm -Mv). Onder dit opgebrachte pakket, dat waarschijnlijk verband houdt met de egalisering van het oorspronkelijke golvende reliëf in (de omgeving van) het plangebied, bevindt zich een ontkalkt, grijs zandpakket dat behoort tot de oude duinafzettingen. Deze afzettingen lopen vanuit het zuidoosten van het plangebied richting het noordwesten omhoog (figuur 2).

Voor een deel betreft het de natuurlijke helling van de Oude Duinen.

In de boringen 10 en 20 bevindt de top van het zand zich op een diepte van 70-105 cm -Mv en wordt afgedekt door een pakket Hollandveen. In de boringen 11, 22 en 23 is deze veenlaag afwezig. In deze boringen is een zwak ontwikkelde A-horizont waargenomen (in boring 11 is deze laag oorspronkelijk als verstoring aangeduid). De top van het duinzand bevindt zich hier op een diepte van circa 35 cm -Mv. In de resterende boringen in het noorden en westen van het plangebied (boringen 9, 21 en 24) is de top van het duinzand verstoord, vermoedelijk als gevolg van de egalisatie van het gebied. De oorspronkelijke top van het bodemprofiel is hier verdwenen (figuur 2).

De tijdens het inventariserend onderzoek aangetroffen mogelijke vondstlaag, bestaande uit bruingrijs, kalkloos zand (boringen 9 en 11), is tijdens de karterende fase eveneens aangetroffen (figuur 2: boringen 20, 22 en 23,) op circa 140 cm -Mv. Het betreft waarschijnlijk een oudere vegetatiehorizont in de Oude Duinafzettingen.

Archeologie

Zowel de in de boringen 11, 22 en 23 aangetroffen A-horizont alsook de humeuze laag die de aanleiding was voor het aanvullende booronderzoek (boringen 20, 22 en 23) zijn bemonsterd. Dit heeft geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten opgeleverd.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

In het plangebied is een deels intact oud duinlandschap aangetroffen. In het westen van het plangebied, waar het duinzand hoger ligt, is de oorspronkelijke top van het duin verdwenen. Op een diepte van circa 140 cm -Mv bevindt zich een oude, overstoven vegetatiehorizont.

In het plangebied zijn 8 boringen gezet, hetgeen overeenkomt met circa 25 boringen per hectare. Deze methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de in dit gebied op basis van het bureauonderzoek te verwachten nederzettingsterreinen uit het Laat Neolithicum (Tol e.a., 2004). Tijdens het veldwerk, en na het inspecteren van de zeefmonsters zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Op grond hiervan kan worden geconcludeerd dat zich in het plangebied geen nederzettingsterreinen bevinden.

Dit neemt niet weg, met name gezien de nabijheid van een neolithische nederzetting circa 300 m ten westen van het plangebied, dat zich in het plangebied resten van off-site sporen kunnen bevinden die door middel van booronderzoek niet aan te tonen zijn. Het zou daarbij gaan om zeer lokale overblijfselen in de vorm van kampplaatsen met een oppervlakte van slechts enkele vierkante meters en een zeer lage vondstdichtheid.

4.2 Aanbevelingen

Hoewel niet geheel uit te sluiten valt dat zich binnen het plangebied off-site sporen kunnen bevinden, wordt op basis van de geringe omvang ervan en het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Glasbergen, W., W. Groenman-van Waateringe & G. Herdenberg-Mulder**, 1967. Settlements of the Vlaardingens culture at Voorschoten and Leidschendam, *Helinium 7*, p. 3-31, 97-120
- Henk, Y.E.M.**, 2005. Plangebied Prinsenhof Gemeente Leidschendam-Voorburg. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek, *RAAP-notitie* 1408. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- NITG-TNO**, 1997. *Vereenvoudigde Geologische Kaart van Den Haag en omgeving, schaal 1:50.000*. Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen-TNO, Delft.
- Stiboka**, 1977. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 30 's Gravenhage*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport* 1000. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. De ligging van het plangebied (zwart), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) geprojecteerd op de IKAW; inzet: ligging in Nederland.

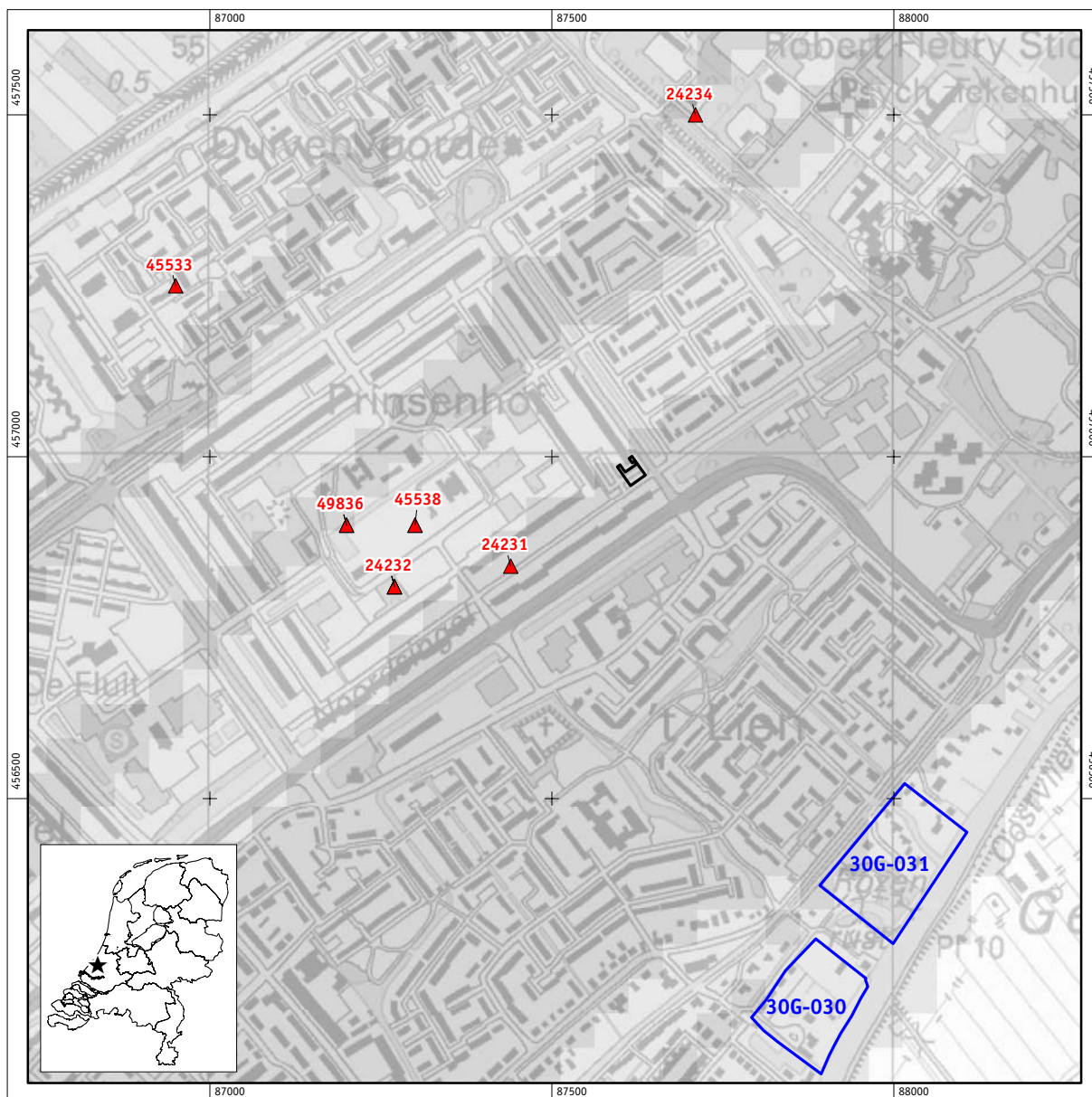
Figuur 2. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

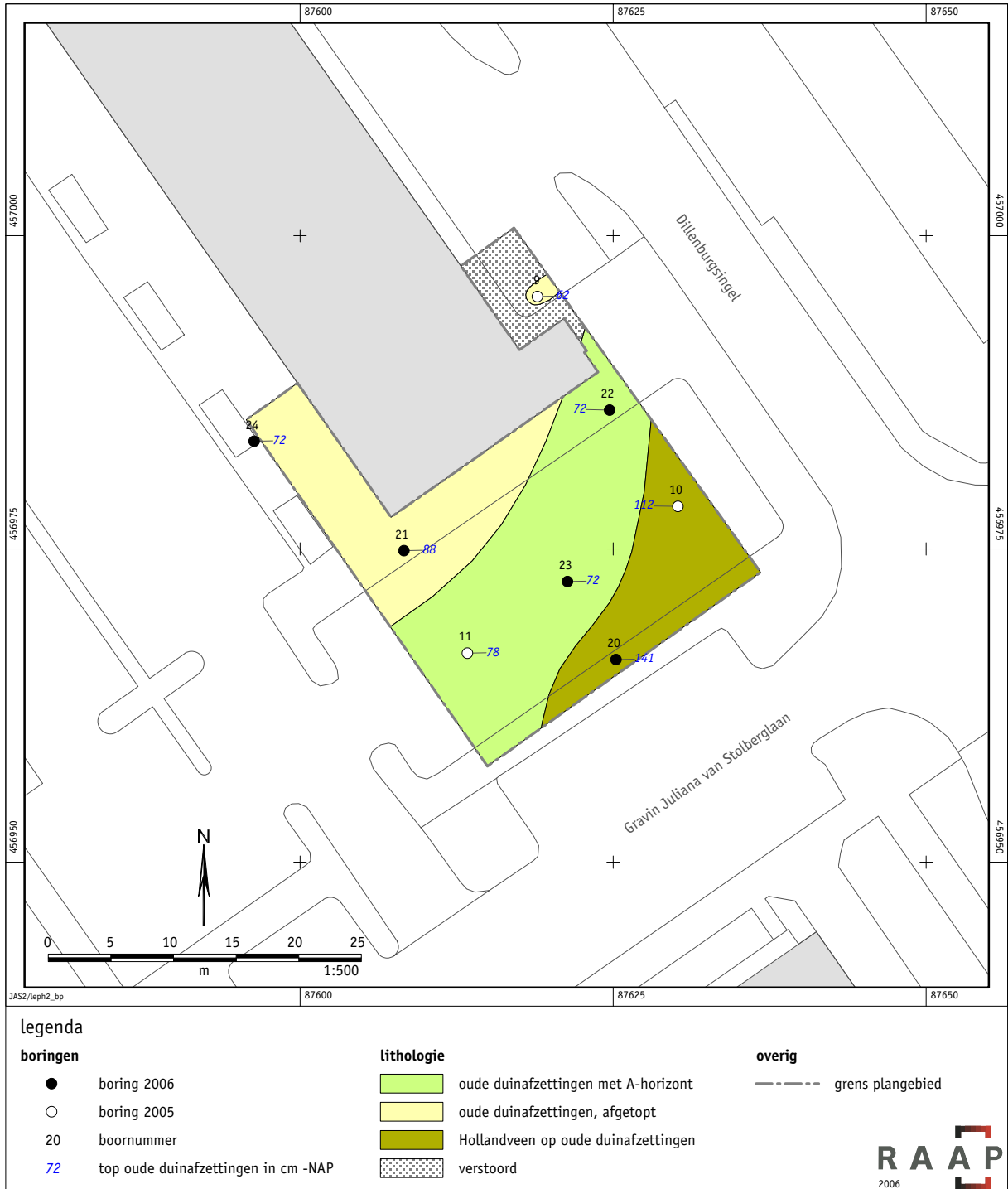
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. De ligging van het plangebied (zwart), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) geprojecteerd op de IKAW; inzet: ligging in Nederland.

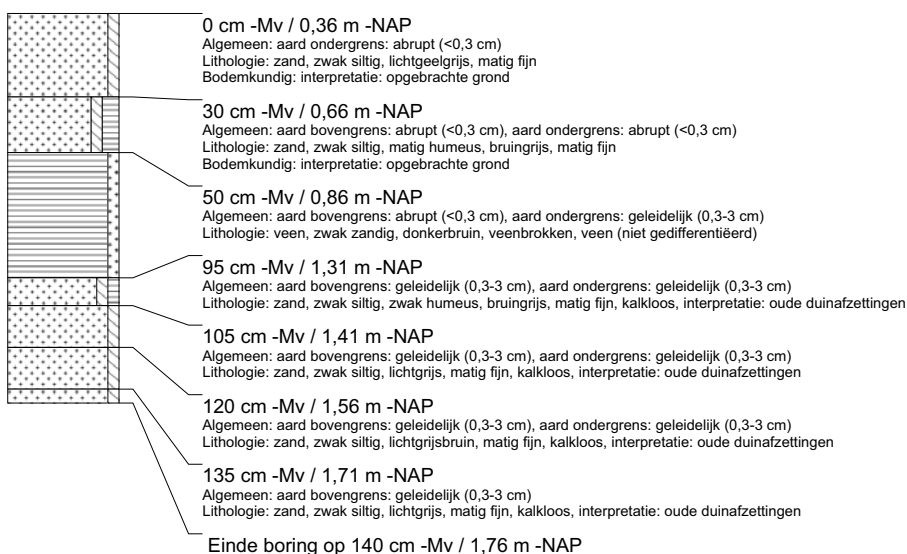

Figuur 2. Resultaten onderzoek.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

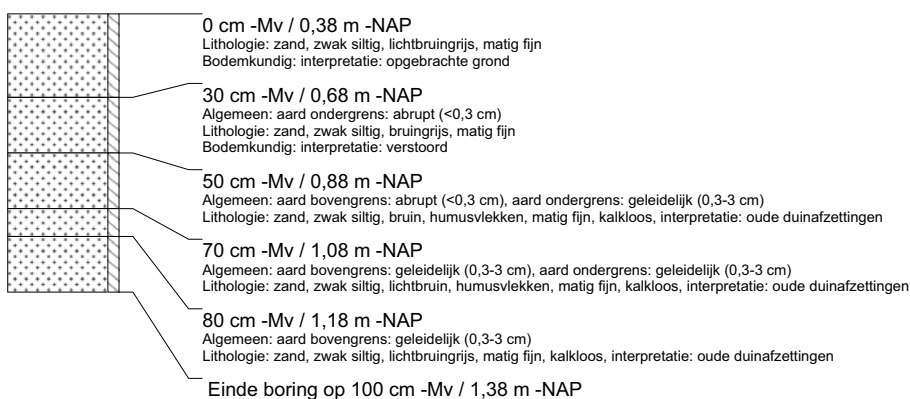
boring: LEPH2-20

beschrijver: YH/BJ, datum: 22-2-2006, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,36, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente, uitvoerder: RAAP West

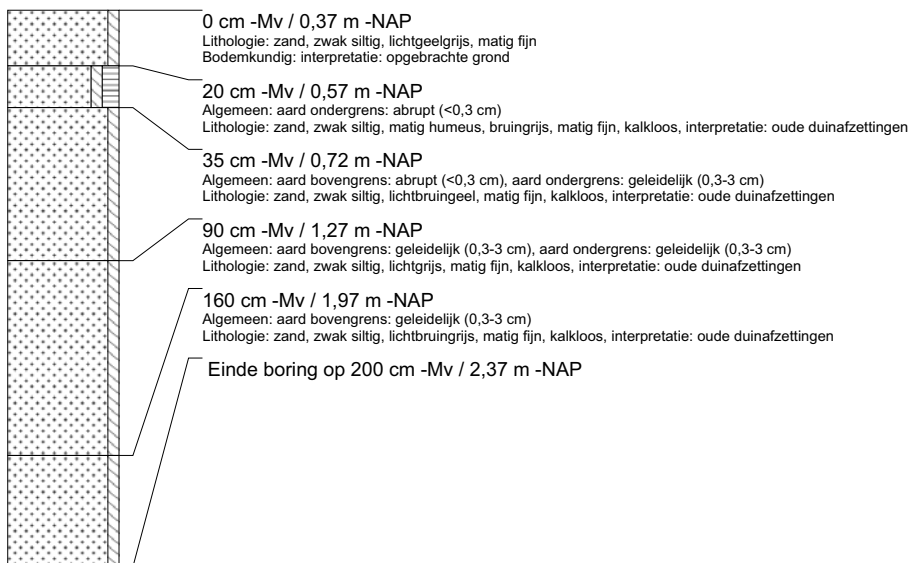
boring: LEPH2-21

beschrijver: YH/BJ, datum: 22-2-2006, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,38, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente, uitvoerder: RAAP West

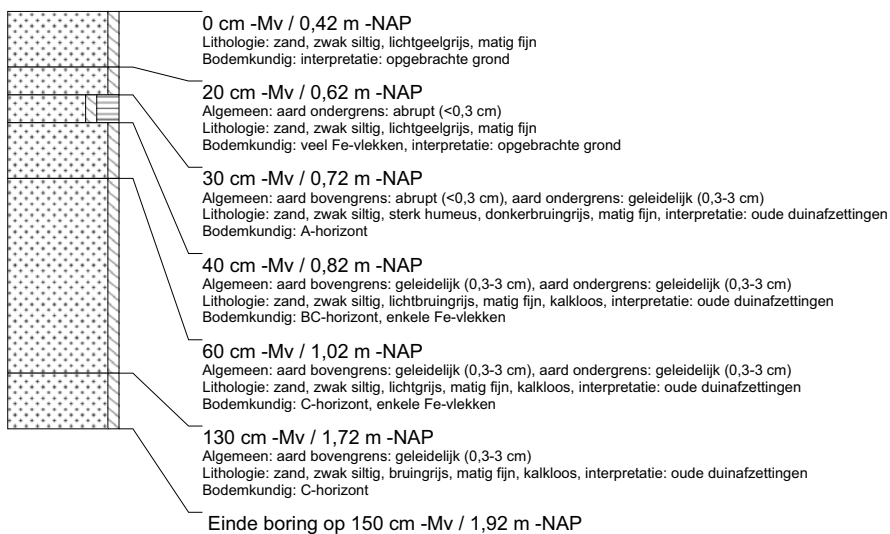
boring: LEPH2-22

beschrijver: YH/BJ, datum: 22-2-2006, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,37, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente, uitvoerder: RAAP West

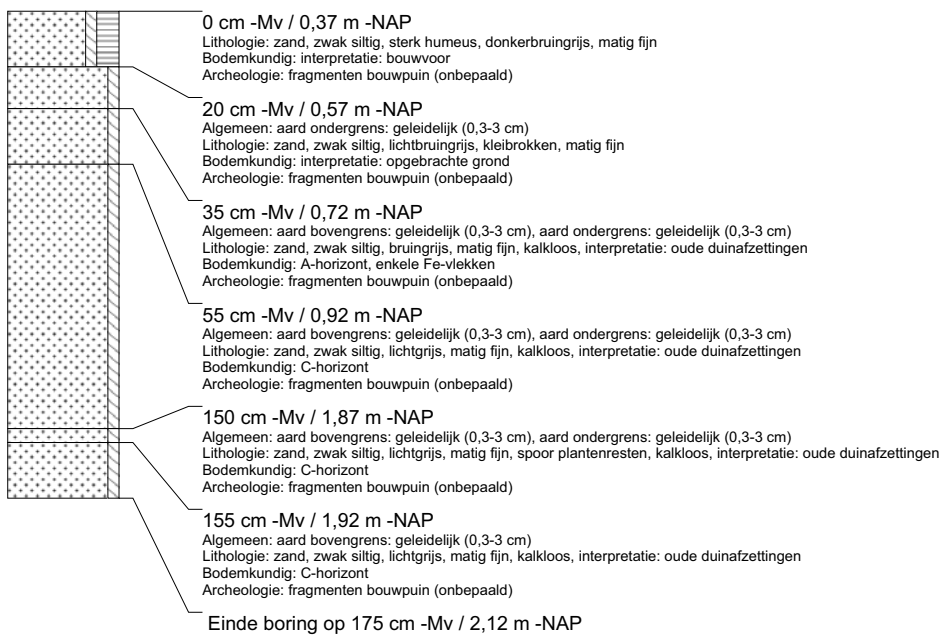
boring: LEPH2-23

beschrijver: YH/BJ, datum: 22-2-2006, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,42, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente, uitvoerder: RAAP West

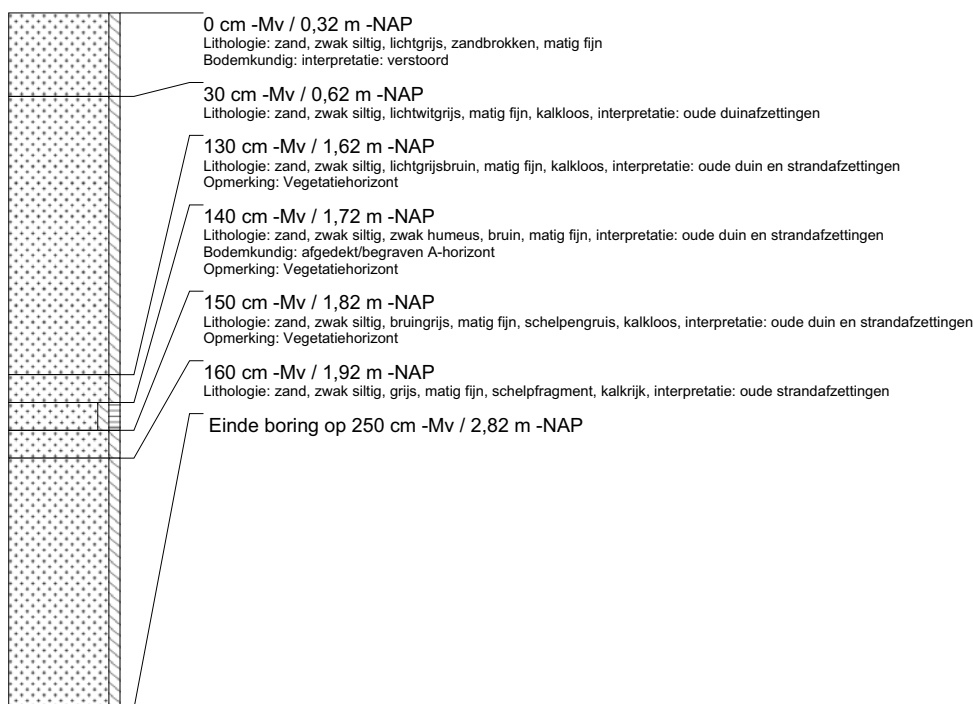
boring: LEPH2-24

beschrijver: YH/BJ, datum: 22-2-2006, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,37, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente, uitvoerder: RAAP West

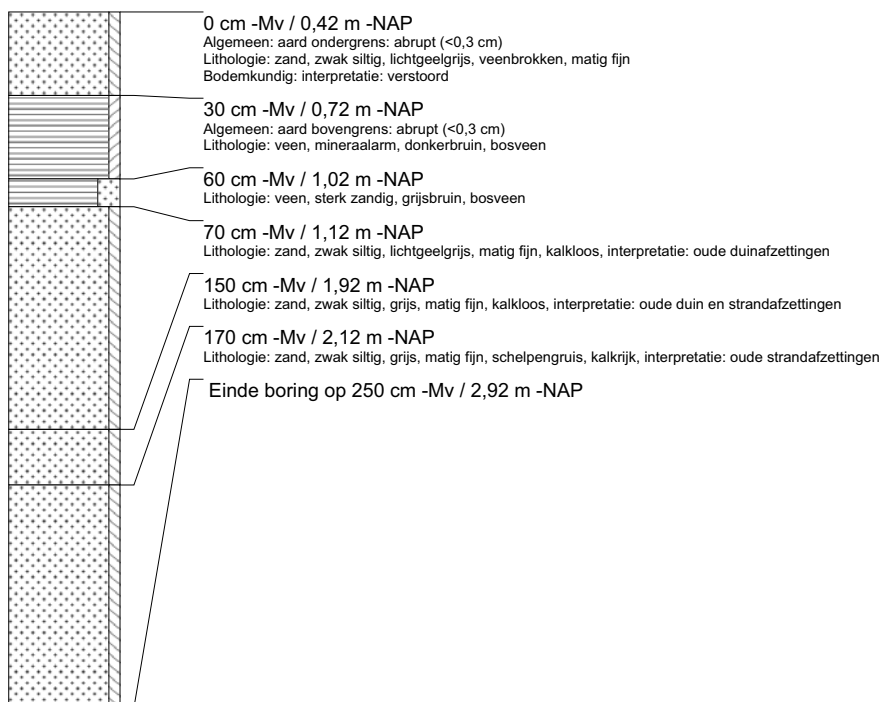
boring: LEPH-9

beschrijver: JVE, datum: 13-9-2005, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,32, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam-Voorburg, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente Leidschendam-Voorburg, uitvoerder: RAAP West

boring: LEPH-10

beschrijver: JVE, datum: 13-9-2005, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,42, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam-Voorburg, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente Leidschendam-Voorburg, uitvoerder: RAAP West

boring: LEPH-11

beschrijver: JVE, datum: 13-9-2005, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 30G, hoogte: -0,38, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: waterpas, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Leidschendam-Voorburg, plaatsnaam: Leidschendam, opdrachtgever: Gemeente Leidschendam-Voorburg, uitvoerder: RAAP West

